

dr hab. Magdalena Swatowska
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego
w Bydgoszczy

Bydgoszcz, 29.01.2024.

RECENZJA

pracy doktorskiej Pani Qing Xu

Zlecniodawca recenzji:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 5.07.2023 roku. Zlecenie podjęte na podstawie art.187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz.574 z późn. zm.) w związku z powierzeniem mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim **Pani Qing Xu** w dyscyplinie **instrumentalistyka**.

Wraz z pismem informującym mnie o powyższym, otrzymałam pracę doktorską – dzieło artystyczne oraz jego opis pod tytułem "**Studium trzech XX-wiecznych utworów na flet i fortepian autorstwa Jianga Wenye, Siergieja Prokofiewa i Francisa Poulenca**".

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani Qing Xu składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz opisu o tytule "Studium trzech XX-wiecznych utworów na flet i fortepian autorstwa Jianga Wenye, Siergieja Prokofiewa i Francisa Poulenca".

Dzieło artystyczne

Dzieło artystyczne zarejestrowane na płycie CD obejmuje trzy XX-wieczne sonaty na flet i fortepian:

Jiang Wenye – *Sonata Festosa* na flet i fortepian op. 17
Siergiej Prokofiew – *Sonata D-dur* na flet i fortepian op. 94
Francis Poulenc – *Sonata* na flet i fortepian

Niestety, ani w opisie, ani na płycie CD Kandydatka nie podała nazwiska drugiego wykonawcy tego nagrania, co uznaję za duże niedopatrzienie.

Dobór repertuaru dzieła artystycznego jest interesujący ze względu na swoją różnorodność. Na początek zaprezentowana została kompozycja chińskiego twórcy Jianga Wenye – *Sonata Festosa* na flet i fortepian op. 17, dzieło z pewnością mniej spopularyzowane. Kandydatka oprócz tego podjęła się trudnego zadania realizacji dwóch z najcenniejszych i najczęściej prezentowanych XX-wiecznych dzieł na flet i fortepian, mianowicie sonat Siergieja Prokofiewa i Francisa Poulenca.

Sonata Festosa Jianga Wenye to kompozycja niezwykle intrygująca ze względu na dominujący w niej orientalny charakter. W każdej z trzech części pojawiają się motywy melodyczne i rytmiczne świadczące o kulturowych korzeniach kompozytora. Zauroczenie wschodnią estetyką słychać także w prezentacji muzycznej.

Cykl żywiołowo i radośnie otwiera część I dzięki pulsującej zmiennej akcentacją rytmice. Skomplikowany przebieg rytmiczny został zaprezentowany przez współpracujące ze sobą instrumenty imponująco spójnie i z dużą precyzją. W środkowym, skontrastowanym fragmencie fortepian subtelnie towarzyszy linii melodycznej fletu, wspomagając go zręcznie w ukształtowaniu swobodnej agogiki.

Zdecydowanie odmienna wyrazowo środkowa część sonaty zachwyca improwizacyjną, melancholijną wypowiedzią fletu, dla której fortepian tworzy dyskretne dźwiękowe tło. Na podkreślenie zasługuje doskonale zbudowany balans brzmieniowy pomiędzy dwoma instrumentami i bardzo plastyczne kształtowanie niuansów dynamicznych.

Część III to ruchliwe, pełne energii ogniwo, w którym fortepian, dzięki zastosowaniu bardziej ekspansywnej dynamiki, odgrywa znaczącą rolę w konstruowaniu różnorodnych motywów melodyczno-rytmicznych.

W prezentacji *Sonaty Festosa* na szczególną uwagę zasługują te fragmenty, w których występuje dźwiękowa imitacja tradycyjnych chińskich instrumentów ludowych. W partii fortepianu można odnaleźć przekonująco oddane różnorodne efekty kolorystyczne, od brzmień o głębokim, ciemnym zabarwieniu do niemal eterycznych, subtelnych akordów.

Sonata D-dur op. 94 Siergieja Prokofiewa to arcydzieło gatunku. Bogactwo pomysłów muzycznych sprawia, że jest to utwór wymagający od wykonawców kreatywności i zarazem wysokich umiejętności instrumentalnych.

W nagraniu I części, w partii fortepianu dominuje wyrazistość i selektywność formowania przestrzeni dźwiękowej, co wpłynęło na nadmiernie ujednoczone brzmienie i w rezultacie zbyt małe – w moim odczuciu – zróżnicowanie charakterologiczne obu tematów. Dużo korzystniej zabrzmiało przetworzenie, w którym wspólna inicjatywa realizacji dialogu motywicznego pomiędzy fletem i fortepianem przyczyniła się do zbudowania dynamicznego, aktywnego przebiegu prowadzącego z przekonaniem do kulminacji.

Część II *Scherzo* imponuje stabilnością w utrzymaniu jednorodnej pulsacji i – znów – klarowności artykulacyjną. W jej ogniwie środkowym, skontrastowanym pod względem charakteru i brzmienia, zwraca uwagę umiejętnie uchwycony, stonowany liryzm.

Zdecydowanym walorem części III jest potoczystość ukształtowania narracji muzycznej. Pewna bezpretensjonalność w sposobie kształtowania melodyki podparta jest wspólnym frazowym oddechem u obu instrumentalistów. Na uwagę zasługuje również zniuansowanie kolorystyczne.

Ostatnia część cyklu przynosi największą dawkę radości i witalności. Sprężystość wykonania faktury akordowej, z intensywnie podkreślonymi akcentami, w korelacji z ekspresyjnie wykonaną linią melodyczną fletu daje finalnie obraz dźwiękowy pełen wigoru i prokofiewowskiego sarkazmu.

Odmienne stylistyka *Sonaty* na flet i fortepian Francisa Poulenca znalazła odzwierciedlenie w realizacji brzmieniowej zarejestrowanej na płycie. Już w I części cyklu zauważalna jest elastyczność w budowaniu agogiki przebiegu muzycznego, różnicowanie rozwiązań dynamicznych oraz zmienność wyrazu emocjonalnego.

Część II, niezwykle liryczna, zaprezentowana została z odpowiednią dozą melancholii, ale również wewnętrznej żarliwości w ujęciu śpiewnej frazy. Muszę jednak podkreślić pewien niedosyt artykulacji *legato* w prowadzeniu wątków melodycznych w partii fortepianu. Nie jestem również przekonana czy punkt kulminacyjny powinien być aż tak intensywny i dramatyczny, ale uznaję to za wyraz emocjonalności Kandydatki.

Część III wykonano niezwykle brawurowo, z wielkim zaangażowaniem, pojawiło się jednak – w przypadku dźwięków i akordów akcentowanych – ostre brzmienie. W mojej opinii estetyka ta wykroczyła nieco poza ramy francuskiej elegancji, jednakże nie wpłynęła znacząco na odbiór całości przekazu muzycznego.

Podsumowując – z przekonaniem uznaję, że część artystyczna daje satysfakcjonujący obraz brzmieniowy wykonywanych dzieł. Pianistka dysponuje bardzo dobrą techniką gry, przejawiającą się w nienagannie czytelnej artykulacji oraz operowaniu szeroką paletą dynamiczną i kolorystyczną. W relacjach z drugim instrumentem świadomie realizuje zapis kameralnej faktury, plastycznie dopasowując rodzaj brzmienia do barwy fletu.

Opis dzieła

Opis dzieła jest bardzo obszerny i dogłębnie traktuje tematykę przewidzianą w tytule pracy. Zawarty został w pięciu rozdziałach poprzedzonych wstępem, a treść uzupełniono ponad setką przykładów nutowych i kilkunastoma tabelkami oraz wzbogacono fotografiami chińskich instrumentów ludowych.

We wstępie Kandydatka przedstawiła pokrótce historię powstania i rozwoju formy sonaty na flet i fortepian, tym samym uzasadniając swój wybór repertuarowy.

W pierwszym rozdziale dysertacji zostały przedstawione sylwetki trzech twórców sonat zaprezentowanych w dziele artystycznym. Zamieszczone w podrozdziałach charakterystyki poszczególnych kompozytorów obejmują krótkie noty biograficzne, koncentrują się natomiast głównie na indywidualnych cechach języka muzycznego każdego z nich.

Rozdział drugi zawiera wnikliwe analizy formalne i harmoniczne trzech sonat.

W trzecim rozdziale Kandydatka przedstawiła swoje wnioski na temat interpretacji wykonawczej prezentowanych dzieł. Skoncentrowała się w dużej mierze na aspektach technicznych wykonania, odnosząc się zbyt mało, moim zdaniem, do sfery wyrazowej.

W rozdziale czwartym Autorka omówiła główne aspekty współpracy dwóch instrumentów – fortepianu i fletu – w kontekście wykonawstwa zespołowego. Wskazała znaczenie podziału ról pomiędzy fortepianem i fletem w fakturze kameralnej omawianych sonat, uwypuklając zarówno techniczne, jak i muzyczne aspekty tej współpracy.

Ostatni rozdział zawiera porównanie trzech sonat na płaszczyźnie zróżnicowanych stylów muzycznych Jianga Wenye, Sergieja Prokofiewa i Francisa Poulenca. Autorka umiejętnie wynajduje różnice i podobieństwa dotyczące rozmaitych elementów muzycznych, takich jak między innymi: metrum, rytmika z nieregularną akcentacją, melodyka z zastosowaną chromatyką, notacja muzyczna. Ze szczególną atencją pochyla się nad harmonią *Sonaty Festosa* Jianga Wenye, opartą na tradycyjnych chińskich i japońskich skalach muzycznych. Niezwykle interesujące są również informacje o chińskich instrumentach ludowych.

Część opisowa dzieła artystycznego świadczy o wielostronnym spojrzeniu Kandydatki na złożoną materię omawianych w dysertacji utworów na flet i fortepian. Niestety, opis ze względu na tłumaczenie z języka angielskiego na język polski nie jest pozbawiony usterek stylistycznych, gramatycznych czy interpunkcyjnych. Pojawiły się również niefortunne sformułowania wyrażen muzycznych, które w pewnej mierze zaburzały komfort lektury. Wspomnę chociażby: „teksturę” zamiast „faktury”, „tempo produkcji dźwięku” zamiast „szybkości wydobywania dźwięku”, „pasaż trzydziestosekundowy” w miejsce „pasażu trzydziestodwójkowego” czy wreszcie „małą dziewiątkę” zamiast „małej nony”. Wypełniając obowiązek recenzenta muszę też wspomnieć o niedociągnięciach natury redakcyjnej, jak błędna pisownia tytułów niektórych rozdziałów i podrozdziałów (wszystkie słowa wielką literą) czy stosowanie w polskim tekście angielskich skrótów (ex., mm.). Zgodnie z wymaganiami dołączono do opisu wykazy zamieszczonych w pracy przykładów nutowych, tabeli i rysunków oraz bogatą bibliografię. Niedopatrzaniem od strony formalnej – oprócz wspomnianego już przeze mnie braku nazwiska współwykonawcy – jest także opuszczenie podsumowania w języku angielskim oraz pominięcie informacji, z jakich wydawnictw korzystano dokonując nagrań, a także kiedy i w jakiej sali zarejestrowano dzieło artystyczne. Pragnę podkreślić, że te drobne uchybienia w opisie nie umniejszają jego wartości merytorycznej.

Konkluzja:

Praca doktorska przedstawiona przez **Panią Qing Xu** jest oryginalnym dokonaniem artystycznym. Niezaprzeczalną wartością tej dysertacji jest popularyzacja twórczości Jianga Wenye poprzez zarejestrowanie jego *Sonaty Festosa*. Kandydatka potwierdziła wysokie kompetencje oraz przygotowanie merytoryczne z zakresu swojej specjalności.

Niniejszym stwierdzam, że Kandydatka wykazała się rozległą wiedzą teoretyczną oraz umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, spełniając tym samym wymagania art.187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku.

Pracę doktorską Pani Qing Xu przyjmuję.

dr hab. Magdalena Swatowska